

ARBETARRÖRELSEN
I
HORREDS-
BYGDEN

DENNA SKRIFT

är utgiven med anledning av

SOCIALDEMOKRATISKA PARTIETS 90-ARSJUBILEUM

Materialet är hämtat från Socialdemokraternas verksamhet i Horredsbygden - socknarna, Horred, Istorp och Öxnevalla och samlat av en studiecirkel i ämnet "PARTIET 90 ÅR".
Följande partikamrater ha deltagit i arbetet:

FRANK DAHLGREN,	cirkelledare, samt,
ANDERS SKARIN	SVEN EDMAN
CLAS BENGTTSSON	BERTIL LÖNN
NILS HÖGSTRÖM	ALLAN EKBERG
KNUT HANSSON	ALLAN HÅVEMARK

Sammanställningen är gjord av
FRANK DAHLGREN

Renskrivning och redaktionell utformning
KNUT HANSSON

ARBETARRÖRELSEN I HORREDSBYGDEN

Några glimtar ur dess uppkomst och verksamhet.

=====

Marks härad var ett hårdarbetat fält för arbetarrörelsen, både fackligt och politiskt. Den södra delen var inglunda något undantag. Tvärtom, så var rädslan och motståndet stenhårt i dessa bygder, där de styrande var starkt konservativa och ville inte finna sig i att nya tankar och idéer slog rot i det bistra och kalla politiska klimatet. Men även i dessa bygder fanns det människor som tråget arbetade för socialismens ideal, i full förvisning om att idéernas inneböende livskraft så småningom skulle spränga motståndet.

Den 9 september 1934 tog arbetarrörelsen i Mark ytterligare ett steg söderut. Tiden var nu mogen att bilda

HORREDS SOCIALDEMOKRATISKA ARBETAREKOMMUN

Innan vi går in på de närmare detaljerna kring denna minnesvärda händelse bör vi kanske något erinra oss det politiska läget i landet just då. När 1930-talet gick in skakades vårt lands hela näringsliv av verkningar efter den stora ekonomiska kris som svepte fram över hela västvärlden. Arbetarrörelsen växte, och svälten blev en bäster verklighet för många även i vårt land. Jordens brukare tillhörde också de drabbade. Eftersom priserna på produkterna sjönk katastrofalt, var det många skuldsatta jordbrukare som "gick från gård och grund". Vårt land styrdes av en borgerlig (frisinnad) minoritetsregering, som saknade både vilja och förmåga att uträtta något positivt. Dess recept var att "krisen skulle läka sig själv". Det var under dessa betingelser som svenska folket gick att välja ledamöter till Riksdagens andra kammare i september 1932. Valet blev en klar och övertygande seger för socialdemokraterna, som vann 14 mandat och därmed förfogade över 104 platser i andra kammaren. Detta innebar ingen egen majoritet, men valutgången var ändå så tydlig, att det inte rådde någon tvekan om vem som skulle bilda den nya regeringen, nämligen vår dåvarande partiledare, Per-Albin Hansson. På grund av de dåliga erfarenheter man hade av regeringar med "hoppande majoriteter", så var hans främsta önskan att skapa ett så brett underlag för den nya regeringen, att verkliga krafttag kunde sättas in för att lösa landets problem. Han lyckades också få till stånd en uppgörelse med dåvarande Bondeförbundet (den så kallade "kohandeln"). På så sätt kunde regeringen i Riksdagen få igenom betydelsefulla förslag till fromma för folkets flertal. Det var nu som uttrycket "Välfärdspolitik" myntades. De nämnda förhållandena bidrog till att det politiska intresset ökade ute i bygderna. En mera optimistisk framtidstro spred sig och även landsbygdens eftersatta folkgrupper började känna sitt människovärde, och detta gjorde att de ville vara med och påverka den politiska samhällsutvecklingen. Det var mot denna bakgrund som HORREDS ARBETAREKOMMUN bildades en vecka före den dag som 1934 års landstingsmannaval skulle äga rum. Tyvärr saknas protokollen för de första 5 åren, varför det inte går att få en riktigt klar bild av de första årens arbete. Det finns dock en hel del skrivelser och dylikt bevarat, likaså finns det fortfarande människor i livet som var med på den tiden då "det begav sig". Självt var jag med på det "historiska mötet", jag var då 18 år. På dryga 40 år fördunklas minnesbilderna. Så mycket är dock klart som att verksamheten skulle omfatta alla tre socknarna, Horred Istorp och Öxnevalla. Detta blev dock inte fallet. Man får komma ihåg att på den tiden var socknarna självständiga kommuner. Det blev väl så att styrelsen för den nybildade arbetarekommunen fick ägna alla sina krafter åt att värva medlemmar inom Horreds kommun. Detta var säkert ingen lätt uppgift. Vi får komma ihåg att Horred var ett av högerpartiets starkaste fästen. Arbetarekommunens förste ordförande blev HÅKAN KROON, som dock snart flyttade från bygden. Hans efterträdare blev ALBIN JOHANSSON, inflyttad från Halland. Han var till yrket maskinist och anställd vid Helsingborgs dåvarande kuranstalt. Hans politiska engagemang var starkt och han blev en god tillgång för arbetarekommunen som nu upplevde en blomstringsperiod

Vi är nu framme vid årtalet 1936, då ledamöter skulle väljas till Riksdagens andra kammare. Intresset för detta val var stort. Nu skulle det avgöras om den förda politiken hade väljarnas förtroende. På grund av den uppkomna politiska situationen, hade den socialdemokratiska regeringen avgått strax före midsommar. Närmaste orsaken var att regeringen lidit nederlag i några frågor. Bondeförbundet bildade då ensamt regering med Axel Bramstorp som stadminister. (Den så kallade semesterregeringen). Valrörelsen blev mycket livlig. Högerpartiet gjorde vad det kunde för att skrämja folk för "socialistspöket". I valet deltog också diverse ytterlighetspartier både på höger- och vänsterkanten. De förstnämnda vädrade morgonluft från söder och Hitlers tredje rike och deras mål var bara ett: att hänsynslöst krossa arbetarrörelsen och de ideal dessa kämpat för. Det mörknade också allt mer och mer ute i Europa och det var bara i ett fåtal länder som innevånarna hade möjlighet att genom fria val ge sin mening tillkänna. Socialdemokraterna hade också en valaffisch som knöt an till detta. Texten löd: "Den 20 september kommer hela världen att ha sina blickar riktade mot Sverige, landet där demokratin vuxit sig stark. Utnyttja din medborgarrätt --. RÖSTA!" För övrigt var valparollen: Per-Albin igen! Detta blev också verklighet. Valutslaget blev klart och entydigt. Socialdemokraterna stod som segrare. Det blev vinst med åtta mandat. Ökningen i röster var stor över hela landet. Inte minst glädjande var genombrottet på landsbygden. Röstökningen där blev till en stimulans för alla dem som gick i spetsen när det gällde att bygga upp våra organisationer runt om i bygderna.

Horreds arbetarekommun deltog livligt i valrörelsen. Höjdpunkten blev söndagen den 30 augusti, då Ernst Wigforss besökte bygden och talade i Markstugan, en samlingslokal strax intill hotellet. Lokalen blev fullsatt vilket betydde att cirka 250 personer infunnit sig. Wigforss var en glänsande talare och han hade i högsta grad publikens öra. Ytterligare ett valmöte avhölls veckan före valet inför en fullsatt lokal, då partiets valfilm, "Landet för Folket" visades och Einar Andersson i Hyssna talade.

KOMMUNALFULLMÄKTIGEVALET 1938

Arbetare och småbrukare.

Johan Andersson, småbrukare, Kilen.
 Albin Johansson, montör, Letebo.
 Johan Andersson-Lindgren,
 murarmästare, Nyhem.
 Alfred Karlsson, byggmästare, Hökhult
 Per Andersson, stationskarl, Horred.
 Bror Dahlgren, småbrukare, Karlsberg.
 Sven Johansson, fabrikör, Horred.
 Karl Börjesson, montör, Källäng.
 Adolf Pettersson,
 sågverksarb. Lindhult.
 Sigfrid Andersson,
 jordbruksarb. Bossgården.
 Hellfrid Schéele-Sörding, fru,
 Stommen.
 August Johansson, fabrikör, Sjöby.
 Alfred Nordgren,
 sågverksarb. Elingärde.
 Alfred Stenman, småbrukare, Elingärde
 Erik Andersson, grovarbetare, Hökhult.
 Erik Karlsson, snickare, Stommen.
 Gottfrid Gustavsson, småbrukare,
 Långaremossen.
 Gustav Pettersson, maskinist,
 Lindhult, Hallen.
 Axel Johansson, småbrukare, Dalsberg.
 Ragnar Henriksson, banv. Sundholmen.

Året 1938 blev ett märkesår för Horreds Arbetarekommun. Genom ändring i kommunallagen blev kommunalfullmäktigeinstitutionen obligatorisk i de kommuner som hade mer än 700 innevånare. (Förut var gränsen 1.500). Horred skulle välja 20 ledamöter. Arbetarekommunen beslutade att deltaga med egen lista under partibeteckningen "Arbetare och småbrukare". De tre borgerliga partierna gick fram med en gemensam lista. Socialdemokraterna lät också trycka ett valprogram i form av ett flygblad, där man i korta men tydliga punkter talade om för väljarna vilken kommunalpolitik man önskade. Valresultatet innebar att den borgerliga listan fick tretton mandat och arbetare och småbrukare sju. Resultatet kan dock betecknas som ganska tillfredsställande för socialdemokratin som nu hade lyckats göra en tämligen kraftig inbrytning i ett starkt borgerligt fäste.

När man studerar namnen på den socialdemokratiska listan, så finner man, att det var rejäla och förtroendeingivande "mannar"

som ställt upp. Första namn var fjärdingsmannen och lantbrukaren Johan Anderson i Kilen. Några större ambitioner att släppa fram kvinnorna i det kommunala arbetet fanns dock inte. Av de 20 namnen var endast en kvinna, Hellfrid Schéele-Sörding, men hon stod på betryggande avstånd från valbar plats.

Till röstberättigade medborgare i Horred.

Den 18 september går det svenska folket åter till val. Denna gång har valet dubbel betydelse för denna kommun, eftersom den kommunala beslutanderätten här, enligt riksdagsbeslut i år, skall överlätas på valda kommunalfullmäktige.

Då nu Horreds kommun går till val, vädja vi till kommunens röstberättigade invånare att göra en överblick över de beslut, som regering och riksdag fattat på den senaste tiden, samt tillse att sådana personer väljas, som med nit och intresse vilja arbeta för dessa besluts omsättande i praktiken till gagn och lycka för alla.

För **Arbetare och småbrukare** skall det alltid vara angeläget att verka för:

1. a t t en sund kommunalpolitik föres med iakttagande av sparsamhet och med stöd av lagar och författningar samt med tanke på invånarnas bästa;
2. a t t kommunala förtroendeuppdrag givas åt sådana personer, som verkligen vilja och kunna tillvarataga arbetarnas och småfolkets intressen;
3. a t t den sociala omvårdnaden sker på ett för alla betryggande sätt och så att alla, som äro i behov av hjälp, få detta på ett sätt, som icke kränker deras människovärde;
4. a t t ett sunt nöjesliv främjas och att ideella rörelser av fostrande betydelse stödjas.

Den kyrkliga verksamheten, varom "de borgerliga" tala i sitt upprop, ligger utanför kommunalfullmäktiges befogenhet och bör ej blandas in i fullmäktiges angelägenheter.

Om Ni vill få ovanstående synpunkter beaktade, gå då fram till valurnan den 18 september och rösta med den valsedel, som bär partibeteckningen

Arbetare och Småbrukare.

1938

Anmälningsblankett.

för inträde i *Löda Ålsborg* distrikt.

Horeds S. D. U. K. anmäler härmed
sitt inträde i distriktet. Anmälningen räknas fr. o. m. här nedan angivna
dag och omfattar klubbens samtliga medlemmar *20* stycken för
vilka anslutningsavgift, öre pr medlem, kronor
bifogas.

Hored den *27/2* 1936

Horeds S. D. U. K.
Klubbens namn.

John Karlsson Ordf. *Rosa Johansson* Sekr. *Carl Pettersson* Kassör.

Klubbens korresponderande sekr. är *Carl Pettersson*
Adress: *Furukärn Åulsjöns*

Arbetarepartiet-Socialdemokraterna

1942

Gottfrid Johansson, landstingsman, Rydal.
Georg Carlsson, landstingsman, Viskafors.
Einar Andersson, riksdagsman, Hyssna.
Anna Axelsson, landstingsledamot, Kinna.
Thure Johansson, textilarbetare, Fritsla.
Karl Glans, förrådsförvaltare, Rydboholm.
Johan Andersson-Lindgren, murare, Horred.
Viktor Blom, byggnadssnickare, Örby.
Arvid Andersson, jordbrukare, Skephult.

Landstingsmannaval

1939

var inget bra år för socialdemokraterna. Av någon anledning synes verksamheten ha legat nere. Detta är så mycket mer anmärkningsvärt med tanke på den livliga verksamhet som förekom 1938. En orsak kan ha varit att ordföranden Albin Johansson flyttade från bygden 1939. Av allt att döma hölls inget möte förrän i december, då JOHAN LINDGREN valdes till ordförande. Han kvarstod på sin post ett par år, tills han efterträddes av KARL PETERSSON i Furukärr. Då denne utflyttade till Göteborg 1943, blev NILS HÖGSTRÖM ordförande.

1942

års kommunalval blev en liten besvikelse för socialdemokraterna. Liksom 1938 gick man fram med egen lista, medan de borgerliga partierna hade en gemensam lista. Någon vecka före valet presenterades en tredje lista med beteckningen "Samlingslistan". Namnen på denna var från olika partier, men de borgerliga dominerade klart. Denna lista erövrade emellertid två mandat, ett från vardera socialdemokraterna och de borgerliga. Vid valet

1946

fanns inte "Samlingslistan" med och dessa båda mandat erövrades av socialdemokraterna, som därmed hade åtta mandat i den sista kommunalfullmäktigeuppsättningen i Horreds gamla kommun.

1951

skedde en stor förändring i de tre socknarnas kommunala organisation. De tre gamla kommunerna Istorp, Horred och Öxnevalla slogs vid årsskiftet samman till en kommun - HORREDS STORKOMMUN.

Här skall inte gås in på bakgrunden till denna reform som omfattade hela vårt land. Vad som är av intresse är den roll som arbetarrörelsen spelade vid tillkomsten av Horreds Storkommun. Det kan konstateras att några större och mera allvarliga motsättningar vid genomförandet av sammanslagningen inte förekom.

Orsaken till denna enighet kan vara flera. Sedan en grå forntid hade de tre socknarna varit förenade till ett pastorat *). Efter tillkomsten av järnvägen omkring 1880 blev Horred den naturliga centralorten, vilket var en stor fördel och av väsentlig betydelse för en lugn sammansmältning till en kommun. För socialdemokraternas del var utgångsläget ganska tillfredsställande. Det fanns nu arbetarkommuner även i Istorp och Öxnevalla, vilket givetvis hade stor betydelse för åstadkommandet av ett enat uppträdande vid 1950 års val, då det skulle väljas 35 ledamöter till i storkommunens fullmäktige. Vi var också eniga om att gå fram med endast en valsedel. Detta väckte viss respekt hos de väljare som uppskattade ett enigt uppträdande. De borgerliga partierna gick fram med ett flertal listtyper. Mandatutfallet blev det väntade. Socialdemokraterna fick nio mandat, Bondeförbundet 12, Högern 11 och Folkpartiet 3 mandat i den nya församlingen. Inget parti hade således egen majoritet. Vid nästa

1954

val förekom däremot ingen gemensam lista för socialdemokraterna. Orsaken var närmast att i Öxnevalla hade uppstått en skism med personlig bakgrund. Det stod klart att förutsättningar för en gemensam lista inte förelåg. Risker hade då funnits för en spränglista. Enda lösningen var då att gå fram med en lista för varje socken. Valet gick över förväntan bra och med endast några rösters övervikt vann vi ett mandat från Bondeförbundet. Vid

1958

års val hade motsättningarna i Öxnevalla eliminerats och vi kunde åter enas om en lista. Tidigare under 1958 hade de tre arbetarkommunerna sammanslagits till en och en ny epok i dess historia hade börjat.

Upprop!

Den borgerliga fullmäktigemajoriteten här i Horred har konsekvent sagt nej till alla sociala framsteg inom kommunen. Vi vilja endast här peka på barnrikelånen. Vi önskar icke äventyra kommunens ekonomi, men vi hävdar bestämt att även innevärnarna här i Horred skall få nytta av de sociala framsteg som göres av riksdag och regering och som även Horredsborna får bidra till i form av skatter. Vill Du att *nejsägarnas* majoritet skall brytas, rösta då den 15:de och använd röstsedeln med beteckningen

Arbetarepa

Arbetarepartiet - *storna* Socialdemokraterna

Sven Johansson, fabrikkör, Ekliden
Anders Skarin, polerare, Hålan
Sven Edman, snickare, Harahulan
Nils Högström, textilarbetare, Soläng
Gunnar Petterson, snickare, Nysäter
Allan Ekberg, textilarbetare, Lidäng
Erik Karlsson, byggmästare, Ekeberg
Ivar Andersson, vägarbetare, Sundholmen
Edvin Karlsson, småbrukare, Framnäs
Erik Axelsson, stationskarl, Petersberg
Gottfrid Andersson, murare, Kilen
Johan Andersson, småbrukare, Elingsgårde
Hjalmar Olsson, grovarbetare, Furukärr
Karl Lindgren, murare, Nyhem
Gustav Pettersson, snickare, Kullåker
John Bengtsson, skomakare, Dalsberg
John Johansson, småbrukare, Bossgården
Axel Palm, jordbruksarbetare, Lindhult
Karl Klaesson, snickare, Lindhult

1946

Kommunalfullm...

Arbetare och småbrukare

Per Andersson, stationskarl, Horred
Carl Pettersson, grovarbetare, Lindhult-Hallen
Johan Andersson, småbrukare, Kilen
Sven Johansson, fabrikör, Horred
Bror Dahlgren, småbrukare, Karlsberg
Karl Börjesson, montör, Källäng
Anders Andersson-Skarin, målare, Lida
Allan Ekberg, textilarbetare, Lövhem
John Johansson, skomakare, Framnäs
Sigfrid Andersson, jordbruksarbetare, Bossgården
Gustav Pettersson, grovarbetare, Lindhult-Hallen
Hjalmar Johansson, vägarbetare, Björkhaga
Erik Karlsson, möbelsnickare, Lövås
Gottfrid Andersson, murare, Pettersberg
Ernst Aronsson, textilarbetare, Sundslätt
Edith Ekberg, fru, Lövhem
Gottfrid Gustavsson, småbrukare, Långaremissen
Axel Johansson, småbrukare, Dalsberg
Mildrit Andersson, fru, Vasselund
Albert Henriksson, snickare, Getakärr

Kommunalfullmäktigeval

1938

1942

Arbetare och småbrukare.

Johan Andersson, småbrukare, Kilen.
Albin Johansson, montör, Letebo.
Johan Andersson-Lindgren, muraremästare, Nyhem.
Alfred Karlsson, byggmästare, Hökhult.
Per Andersson, stationskarl, Horred.
Bror Dahlgren, småbrukare, Karlsberg.
Sven Johansson, fabrikör, Horred.
Karl Börjesson, montör, Källäng.
Adolf Pettersson, sågverksarbetare, Lindhult, Hallen.
Sigfrid Andersson, jordbruksarbetare, Bossgården.
Hellfrid Schele-Sörding, fru, Stommen.
August Johansson, fabrikör, Sjöby.
Alfred Nordgren, sågverksarbetare, Elingärde.
Alfred Stenman, småbrukare, Elingärde.
Erik Andersson, grovarbetare, Hökhult.
Erik Karlsson, snickare, Stommen.
Gottfrid Gustavsson, småbrukare, Långaremissen.
Gustav Pettersson, maskinist, Lindhult, Hallen.
Axel Johansson, småbrukare, Dalsberg.
Ragnar Henriksson, banvakt, Sundholmen.

Kommunalfullmäktigevalet.

ISTORPS SOCIALDEMOKRATISKA ARBETAREKOMMUN

1942 den 4 oktober bildades Istorps arbetarekommun. Partidistriktets dåvarande ombudsman Harry Lavander var närvarande och ledde förhandlingarna. Vid starten anmälde sig sjutton medlemmar. Den första styrelsen utgjordes av BERTIL LÖNN, ordförande, THEODOR JOHANSSON, vice ordförande, OSKAR JOHANSSON, kassör, FRANK DAHLGREN, sekreterare samt GUSTAV RÖDLUND. Viss socialdemokratisk verksamhet hade dock tidigare förekommit. Vid kommunalfullmäktigevalen 1938 och 1942 förekom en valsedel med beteckningen "Arbetare och Småbrukare". Initiativtagare vid dessa tillfällen var stenhuggaren Alfred LARSSON. Han hade i sin ungdom arbetat på olika platser i Sverige och Norge och därvid kommit i kontakt med arbetar- och nykterhetsrörelser, vilkas ideal och grundsatser han förblev trogen intill sin levnads slut. Han blev nära 85 år gammal.

Den politiska bilden i Istorps socken har dominerats av Bondeförbundet (centern) ända sedan 1919, då detta parti för första gången deltog i valet. Vid de flesta tillfällena har detta parti erhållit drygt 50 % av rösterna. Sådant var utgångsläget även 1938 då Istorps kommun för första gången skulle välja ledamöter i fullmäktige. På den tiden fick kommunerna välja fritt om de ville hålla val till fullmäktige och landstingsledamöter samma dag eller om de ville välja på skilda dagar. Istorp valde det senare alternativet och förlade kommunalfullmäktigevalet fyra veckor efter landstingsvalet. Det blev för övrigt den tredje söndagen i oktober. Det visade sig då att det blev en förvånansvärd skillnad på väljarsympatierna vid de bägge valen. På septembervalets siffror skulle Bondeförbundet fått tolv platser, Högern fyra och Socialdemokraterna två platser. Nu blev det verkliga resultatet att Bondeförbundet fick nio, Högern fem och Socialdemokraterna fyra platser. Folkpartiet som också deltog i valet fick inget mandat och samma öde rönt en lista med beteckningen "Småbrukare".

Socialdemokraternas framgång vid detta val berodde nog helt och hållet på det energiska arbete man bedrev för att få fram väljarna. En stor del av framgången kan med säkerhet tillskrivas den förut nämnde Alfred Larsson. Det var han som anordnade nomineringsmötet i Ordenshuset, där landstingsmannen Gottfrid Johansson, Rydal medverkade. Mötet var välbesökt och de närvarande enades om att deltaga i valet under partibeteckningen "Arbetare och Småbrukare". Tio kandidater uppsattes med Alfred Larsson som första namn. På valbar plats kom också Theodor Johansson, Lillakullen, Gustav Rödlund, Dalskärr och Allan Andersson, Stenbäck. Det förefaller litet egendomligt att man inte nu på en gång bildade en arbetarekommun, då man så att säga hade vinden i ryggen. Men det blev helt enkelt inte av. Man fick anledning att ångra denna försummelse när 1942 års val stod för dörren. Detta val gick inte så bra för oss - vi förlorade ett mandat, vilket gick till Folkpartiet som därmed blev representerat i fullmäktige. Vid den tiden hade Folkpartiet ingen organisation i Istorp och Viktor Andersson i Fagerhult var nästan ensam i sitt arbete för partiet. Det kan nämnas att vid socialdemokraternas nomineringsmöte till fullmäktigevalet var Viktor Andersson närvarande för att utreda möjligheterna för valteknisk samverkan mellan de båda partierna. Detta för att i någon mån bromsa Bondeförbundet som var helt dominerande i Istorp. Överläggningen blev dock resultatlös. Det gick inte att finna någon metod som kunde tillfredsställa bägge parter. Motgången i valet hade det goda med sig, att det stod klart för socialdemokraterna hur viktigt det var att få igång en politisk organisation. Resultatet blev att två veckor efter valet bildades ISTORPS ARBETAREKOMMUN. Intresset var stort och nya medlemmar strömmade till. Bondeförbundarna såg med oblida ögon på arbetarekommunen. Det verkade som om de tyckte att endast deras parti hade existenberättigande i landsbygden.

1945-1948 hade **ISTORPS ARBETAREKOMMUN** sin glansperiod. Medlemsantalet var då uppe i över femtio. Ungdomen dominerade såpass att arbetarekommunen närmast hade karaktär av en ungdomsklubb. 1945 hade partidistriktet ordnat en tävlan i medlemsvärvning och där erövrade Istorps arbetarekommun första pris, som utgjordes av en vackert snidad ordförandeklubba jämte ett prydligt diplom.

1946 var vi väl rustade inför kommunalvalet, där vårt mål var att återta det mandat vi förlorat i 1942 års val. Valrörelsen blev mycket livlig och kulminerade i en valdebatt i Ordenshuset, där lokala förmågor "korsdae svärden". Valdeltagandet blev rekordhögt. I landstingsvalet erhöll socialdemokraterna 132 röster, en ökning med 47. I fullmäktigevalet blev röstetalet 136, en ökning med 57 röster, allt jämfört med 1942 års val. Fjärde mandatet erövrades med mycket bred marginal. Det fattades bara två eller tre röster för att vi skulle fått ytterligare ett mandat.

Bondeförbundet erhöll också en kraftig röstökning, vann ett mandat och fick således tio platser. Högern och folkpartiet förlorade var sitt mandat, vilket betydde att det sistnamnda partiet blev utan. Högern och socialdemokraterna var nu mandatmässigt jämnstarka med fyra platser vardera. Det bör nämnas, att de tre borgerliga partierna hade teknisk samverkan, vilket gav till resultat att socialdemokraterna hindrades från att erövra det femte mandatet. De som fick representera socialdemokraterna i denna för Istorp sista fullmäktigeförsamling var **THEODOR JOHANSSON, GUSTAV RÖDLUND, FRANK DAHLGREN** och **KLAS BENGTSOON**.

Avslutningsvis kan nämnas, att Istorps Arbetarekommun i början av år 1947 förarbetade bildandet av en arbetarekommun i Karl-Gustavs socken. Detta gav gott resultat. En arbetarekommun bildades även där, varigenom socialdemokraterna i Mark framflyttade sina positioner ytterligare.

ÖXNEVALLA SOCIALDEMOKRATISKA ARBETAREKOMMUN

1946 var tiden inne att bilda arbetarekommun i Öxnevalle. Ett gäng intresserade samlades i "Hönshuset" (JUF-lokalen vid Sundholmens järnvägsstation). En av dem skall nämnas - JOHAN ISBERG - vars namn är väl värt att gå till historien, mannen som inte "räddes för varken fan eller trollden" *). Han var aldrig rädd för att bekänna färg, även på den tiden då benämningen "socialist" i det närmaste kriminellt i borgarnas öron. Att exempelvis att sätta upp socialdemokratiska valaffischer i detta borgerlighetens starka fäste ansågs nästan som ett "helgerån", varför det ansågs som en "gudi behaglig gärning" att riva ner dem så fort som möjligt. Vid ett valtillfälle revs affischerna ner i nattens mörker. Johan satte upp nya och lade sig på lur nästa natt, beväpnad med en "riastake". Mycket riktigt, en representant för borgerligheten kom smygande på tysta andefötter --. Vad som sedan hände ville Johan aldrig tala om, men efter den betan fick våra affischer vara i fred. Vid ett tillfälle lär han ha marscherat in i valförrättarens kök och hämtat upp de socialdemokratiska valsedlarna ur vedlåren. (En av pigorna hade skvallrat)

Tja, nog finns det att berätta --. Men nog om det. Nu till Öxnevalle arbetarekommuns "födelsetimme". Ordförande blev KNUT HANSSON, sekreterare ANNA ISBERG, kassör PER SANDLUND. På intresset för den nya organisationen var inte att klaga och medlemsantalet var förhållandevis stort från början. Arbetarekommunens ledning ansåg nu, att de hade såpass stabilt underlag att de kunde kräva platser i de kommunala nämnderna. I Öxnevalle fanns ingen kommunalfullmäktige, eftersom inneväningarantalet understeg 700. Det var alltså inte tvång att iföra detta representationssystem. Det beslutande organet var därför kommunalstämman. I alla nämnder och styrelser dominerade Högern och Bondeförbundet.

1947 i december månad hölls i Öxnevalle den beryktade kommunalstämma som kom att ge eko i pressen. Vi kom inte till stämman för att "göra revolution" utan för att få två av "de våra" invalda i kommunalnämnden. Ledamöter i olika styrelser och nämnder skulle väljas för nästa fyraårsperiod. Det blev nej för vår debut i nämnden. Vi begärde proportionellt val. Stämman vägrade. Något sådant val hade aldrig hållits och skulle ej heller hållas. Eftersom det inte gick att neka, vi hade lagen på vår sida, kom de borgerliga i en svår klämma. Två utav de gamla ledamöterna skulle plockas ut för att ge plats åt två socialdemokrater - något helt otroligt. Resultatet blev att samtliga borgerliga ledamöter på stämman lämnade lokalen i tron, att vi skulle ge upp. Det hände sedan det femte ärendet klarats av. Vi höll stämma ensamma och valde in våra medlemmar på alla poster. Öxnevalle blev i en hast en "socialiststyrd" kommun. Ordförande i kommunalstämman blev ALLAN HÄVEMARK och ordförande i kommunalnämnden blev TORBORG SAMUELSSON, som därmed blev den första kvinnliga kommunalnämndsordföranden i landet. Klart att sådana händelser väckte uppseende, inte bara i egna bygden utan vida omkring i landet. Torborg Samuelsson blev intervjuad av olika "blad" angående denna för en kvinna så unika befattning. Att det väckte förtrytelse i vissa kretsar behöver knappast sägas. Ett urklipp finns i fortsättningen. De borgerliga hade givetvis svårt att acceptera den uppkomna situationen, som de själva i stort sett var skulden till. Valet blev överklagat både hos länsstyrelsen och regeringsrätten, dock utan att det blev någon ändring. Det var inte odelat angenämt för socialdemokraterna att så plötsligt ta ledningen i kommunen. "De nya" blev infamt påpassade, dock utan att något kunde läggas dem till last. De valda skilde sig med heder från uppdraget. Det var som om allt lurpassande stimulerade till verkliga krafttag. Hade de misskött sig, hade det nog slagits larm.

För arbetarekommunens del blev utvecklingen negativ. Det kommunala arbetet tog all tid. Aktiviteten sjönk. Utflyttningar gjorde också sitt till.

*) Citat ur "Den lille kolargossen" av Eric Gustaf Geier.

ETT TIDNINGSURKLIPP

Tillåt mig presentera ett klipp från 1949 ur den dåvarande högertidningen MORGONPOSTEN. Decenniers damm har lagrats över aktstycket - och kanske borde det ha fått ligga kvar - . Men det får komma med som ett litet tecken på den totala förvirring som rådde hos motparten efter vår lilla "revolution" i Öxnevalla äldriga kommunalrum den 20 december 1947.

Öxnevalla kommun

I Morgonposten nr 248, för onsdagen den 26 oktober 1949 fanns på sid. 3 införd en artikel med rubrik: Unikt i sitt slag - Öxnevalla har kvinnlig kommunalnämndsordförande.

Da man läser denna artikel kan man göra sig den frågan? Är Morgonposten verkligen en högertidning som kan låta sig att propagera och intervjua en socialistisk kommunalnämndsordförande?

Öxnevalla kommun består till största delen av borgerligt sinnade innevånare. Att fru Samuelsson kom att bli invald som ledamot och ordf. i kommunalnämnden vid decemberstämman 1947, för perioden 1948-1951, framgår av följande:

Vid stämman den 20 december 1947 infann sig från arbetarpartiet 9 personer (försedda med var sin fullmakt), dessa personer anhöll att valet till ledamöter i kommunalnämnden skulle förrättas proportionellt, vilket även skedde. De övriga stämmedeltagarna, till antal 16, var borgerliga, men som ej försett sig med fullmakter, något proportionellt val har nämligen aldrig förut förrättats vid någon stämman, och kom detta nu som en överrumpning och kunde de borgerliga därför i en hast ej ordna med kandidaters uppställande på röstsedlar, varför samtliga 16 personer avstod från att rösta. De 18 röstsedar som arbetarpartiet avlämnade hade de på förhand upprättat. Arbetarpartiet fick således invalda samtliga sina kandidater, som alla voro oerfarna inom det kommunala området och till ordförande ansåg sig nog ingen av de manliga konfidenterna varför de invalda den enda kvinnliga ledamoten till sin ordförande. Vid en senare hålles stämman beslutades enhälligt att då närvarande 59 borgerliga, att valet skulle överklagas hos Länsstyrelsen, vilket även skedde.

Länsstyrelsen höll med arbetarpartiet och lämnade klagomålen utan avseende.

Fru Samuelsson började först efter det att Länsstyrelsens beslut i ärendet blivit bekant gjort att taga befattning med ordförandeskapet eller först den 25 juni 1948 då hon hos undertecknad avlämnade räkenskapsböckerna. Fru Samuelsson har således endast haft befattning med de kommunala göromålen sedan nämnda tidpunkt. Någon annan befattning har hon ej haft. Kristidanämnden nu upphör den 31 december d. å. Med skolfrågorna har hon ingen befattning och därmed kunde hon inte gärna säga sig något. Hennes man skulle ju enligt hennes uppgift vara verksam i mekanisk verkstad, så vid like förhållandet, han var endast cykelreparatör och mycket obetydligt så det behövde hon aldrig vara honom behjälplig med. Röstelsen gick med förlust.

Undertecknad samt flera andra Öxnevallabor äro förvånade över att en som vi trots vara högersinnad tidning ville intervjua och propagera för en socialdemokrat, hade det varit i t. ex. Ny Tid som artikeln varit införd då hade det inte varit så märkvärdigt. En del Öxnevallabor kommer nu att hålla sig med annan tidning.

Sundholmen som ovan,

P. W. Carlberg.

Ordförande i Öxnevalla kommunalnämnd från och med år 1933 till och med 1947, samt allt fortfarande ordförande i Öxnevalla fattigvårdsstyrelse, familjebidragenämnd och nykterhetsnämnd m. m.

MORGONPOSTENS redaktör höjer högra ögonbrynet av förvåning. Klart att han "inte begrep ett dugg". Att stormskälla på en tidningsredaktör är otacksamt företag. Att några Öxnevallabor slutade prenumrera, oroade honom tydligen inte så värst mycket.

MORGONPOSTENS redaktör svarar:

Eftersom en allmän opinion återopas av hr Carlberg anser vi oss oförhindrade att besvara hans brev. Först måste vi uttrycka vår förvåning över att en intervju med en socialdemokratisk person i en högertidning bums skall uppfattas som reklam för vederbörande. Är det något såpass intressant som inträffar som att en kommun håller sig med en kvinnlig kommunalnämndsordförande, så ligger det i journalistikens art att saken observeras, vederbörande må tillhöra vilket parti som helst. Att sedan en socialdemokratisk dam råkat komma till denna position i en kommun som till största delen består av borgerligt sinnade invånare är ju beklagligt, men åt detta kan ju intet göras två år senare, allra helst som damen uppenbarligen nominerats med fullt lagliga former, palatsrevolutionskaraktären till trots. Vidare vill vi bestämt hävda att damen i fråga inte blir sämre därför att hennes avlidne

mans mekaniska verkstad reduceras till en cykelverkstad — också en sådan är ju rätt mekanisk — och därför att denna inte bar sig. En man som råkar ut för något sådant blir som människa inte sämre för den skull och lika litet gör detta något till eller ifrån beträffande hans hustrus människovärde. Det är på hög tid att respekten för meningsmotståndarna som personer dominerar över det tänkesättet, att en medmänniska skall mätas inte bara utifrån ens egna åsikter utan också efter den samhällsställning som hon lyckats skaffa sig. Intet framkom vid Morgonpostens samtal med fru Samuelsson som kunde lägga grunden för någon bristande respekt för henne och intet i den vägen har heller framkommit genom hr Carlbergs brev. Vilket inte hindrar att Morgonposten från politiska synpunkter önskar att fru Samuelsson vid nästa kommunalnämndsordförarfaller för en saklig borgersposition.

Det fula påhoppet på Torborgs avlidne man synes ha bekommit redaktören illa. Borgerlighetens förespråkare får en ordentlig känga för sitt sätt att uttrycka sig. Som synes skyddes inga medel för att på allt sätt misskreditera socialdemokraterna.

"Länsstyrelsen höll med socialdemokraterna"! Det låter som om den på den tiden högst borgerligt styrda Länsstyrelsen plötsligt blivit "socialister". Att Länsstyrelsen "höll med oss" för att vi hade rätt -- var det förstås ingen som tänkte på.

HORREDS SOCIALDEMOKRATISKA KVINNOFÖRBUND

Tills för några år sedan fanns också en socialdemokratisk kvinnoklubb i Horred. Då den var som bäst utgjorde den ett bra komplement till Arbetarekommunen.

Klubben bildades den 27 februari 1957 vid ett möte i Horreds Hotell. Närvarande vid detta tillfälle var också Elsa Jennerhed, representant för södra Älvsborgs kvinnodistrikt. Tolv kvinnor anmälde sig som medlemmar och beslutade bilda en socialdemokratisk kvinnoklubb i Horred. Styrelsen fick följande sammansättning: ELSA SUNDIN-ANDERSSON, ordförande, ESTER BERGLUND, vice ordförande, ANNA ANDERSSON, kassör, MAJ AXELSSON, sekreterare och ELLA HENRIKSSON, vice sekreterare.

Klubben hade till en början livlig mötesverksamhet där olika frågor dryftades. Medlemsantalet blev dock lågt, torde knappas ha överstigit 20, men aktiviteten var inte att klaga på. Medlemmarna deltog också i kurser och konferenser som distriktet anordnade.

Men även kvinnoklubben drabbades av att de mest aktiva medlemmarna avflyttade från bygden och det blev svårt att fylla platserna efter dem. Mötena blev allt fåtaliga och under 1963 föekom ingen mötesverksamhet. På årsmötet den 20 jan. 1964 förklarades klubben "vilande" - i praktiken lika med upplösning. Vid avvecklingen förfogade klubben över en lotterikassa på ettusen kronor. För denna summa beslöts inköpa ett konstverk till vårdhemmet Ekås att överlämna när detta stod färdigt. (Det skedde följande år, 1965.)

KVINNOKLUBBEN blev alltså inte så värst gammal men vi bör därför inte på något sätt förringa värdet av dess gärning, den var dock en liten gren på arbetarrörelsens stora träd. Glädjande nog har intresset för Partiet ökat avsevärt bland våra kvinnliga meningsfränder. Ett ökat antal kvinnor har begärt inträde i Horreds Socialdemokratiska Förening. Att både män och kvinnor arbetar i samma förening är nog den rätta vägen att gå.

HORREDS SOCIALDEMOKRATISKA UNGDOMSKLUBB

1930 eller däromkring bildades en socialdemokratisk ungdomklubb i Horred, den exakta tidpunkten är tyvärr inte känd. Några som helst handlingar eller muntliga uppgifter har inte stått att få. Det enda som styrker att denna klubb en gång har existerat är tre uppgifter i en protokollsbok som tillhört södra Älvsborgs distrikt av SSU. Distriktet bildades den 11 maj 1930 och i protokollet från detta möte finns antecknat att Horreds SDUK ej var representerat vid uppöppet. I en kvartalsrapport från 1930 redovisar klubben 10 medlemmar, därav två kvinnor. Vid sammanträde med styrelsen för SSU-distriktet den 21 februari 1932 beslutade sammanträdet att hos förbundsstyrelsen hemställa, att klubben i Horred måtte få förklaras vilande utan betalningsrätt. Troligen en felskrivning. De två sista orden skall säkerligen vara "utan betalningskyldighet". Med andra ord rörde det sig om betalningsbefrielse. Några fler uppgifter har inte stått att få. Troligen upphörde klubben 1932.

Som synes har den socialdemokratiska ungdomsrörelsen försökt slå rot här i våra bygder - tyvärr med mindre bra resultat. Därmed inte sagt att vi skall på något sätt förringa de entusiastiska ungdomarnas ansträngningar att samla sina unga kamrater under de röda fanorna. Svårigheter blev dem övermäktiga. En del av de yngre flyttade från bygden. Bristen på samlingslokal gjorde även sitt till att knäcka den spirande ungdomsrörelsen.

1936 Längre fram på trettioalet seglade socialdemokraterna i medvind och 1936 var det dags att blåsa liv i den slumrande Ungdomsklubben. Initiativet till detta togs av Ungdomsklubben i Björketorp. Tyvärr finns inte heller här några protokoll från de första åren, men genom andra handlingar och muntliga uppgifter kan man få fram en rätt bra bild av verksamheten. Den förste ordföranden var KARL PETERSSON i Furukärr. Denne var mycket aktiv i klubbarbetet fram till 1943, då han flyttade till Göreborg. Ny ordf. blev ANDERS SKARIN.

Klubbens medlemmar var mycket aktiva under de fem första åren. Man deltog med liv och själ i valrörelsen och bedrev därtill studieverksamhet. I samband med studieverksamheten grundades ett litet bibliotek, som var anslutet till ABF. I början av fyrtioalet övertog skomakare John Johansson biblioteket. Under hans energiska ledning blev det god fart på verksamheten. Han hade biblioteket i anslutning till verkstaden, och mellan hammerslagen kommenterade han böcker och författare. Han hade genom läsning och självstudier förvärvat sig stort litterärt kunnande. När sedan Horreds storkommun i början av femtioalet tog över verksamheten, blev ABF-biblioteket kärnan i den nya organisationen. John var en tid kommunbibliotekarie.

För ungdomsklubben var likalfrågan ett ständigt bekymmer. Det fanns visserligen en offentlig samlingslokal, den så kallade "Markstugan" som låg alldeles intill hotellet. Den lämpade sig dock mindre väl för vanliga föreningsmöten, främst därför att hyran blev för hög. En kall vinterdag år 1941 var Markstugans saga all. Den brann ner till grunden. Det fanns ju skollokaler som stod oanvända på kvällarna, men dessa var stängda för politiska sammankomster. Ungdomsklubben förde därför en ambulerande tillvaro. Ibland hade man möten i hemmen, ibland på Kafé Framnäs och sommartid träffades man ute i naturen.

1938 hade arbetarekommunen och ungdomsklubben ett gemensamt möte, där man diskuterade lokalfrågan. En kommitté tillsattes också med uppgift att arbeta vidare med frågan. Tyvärr blev det inget resultat. Klubben förde vissa förhandlingar om inköp av ett äldre boningshus, men då ägaren kom underfund med att det var socialdemokraterna som skulle bli ägare till huset, blev det tvärstopp. För att i någon mån finansiera anskaffningen av en eventuell lokal för klubben, sände man ut insamlingslistor till alla ungdomsklubbar i landet. Det

Var förstas optimistiskt i överkant. Många listor kom också tillbaka blanka och en del med påskrift att egna klubben befann sig i samma situation, -- det vill säga saknade lokal. De bidrag som flöt in var av låg valör, knappast något var högre än en femma.

Det är klart att de ständiga bekymren för lokalfrågan som inte gick att klara inverkade på arbetet inom klubben. Krigsårens inkallelser och övriga bekymmer gjorde sitt till att klubben fick lägga ner sin verksamhet. Sista mötet hölls den 13 oktober 1944. Sedan dess har det vid olika tillfällen gjorts försök att rekonstruera klubben - dock utan verkan. 1964 var till och med en interimstyrelse tillsatt. Även detta vällovliga försök kom av sig.

HORREDS UNGA ÖRNAR

1974 Arbetet bland barn och ungdom är en viktig del av arbetarrörelsen, men det skulle dröja en bra bit in på 70-talet innan någon sådan verksamhet kom igång i Horred.

Ett ökat bostadsbyggande och i samband därmed en inflyttning av unga familjer gjorde att antalet barn i yngre åldrar ökade. Bland föräldrarna fanns flera bra ledarförmågor. Den 2 januari 1974 bildades en lokalavdelning av UNGA ÖRNAR här i Horred. Ledamöter i den första styrelsen blev: INGELA och BENGT IVARSSON, ANNETTE och BJÖRN BJÖRNSSON samt INGRID GASKIE. Till ordförande utsågs Björn Björnsson, sekreterare Bengt Ivarsson och kassör Annette Björnsson.

Verksamheten bedrivs i före detta kommunalkontorets lokaler, Helsjövägen 5.

Intresset blev stort från början. Första året kunde avdelningen rapportera 50 medlemmar, fördelade på två grupper i åldern 3-7 år, två grupper 7-9 år och en grupp 14-16 år. Ledare för grupperna: Annette och Björn Björnsson, Britt-Marie Karlsson, Ally Helander, Ingrid Gaskie, Solveig Svensson och Yvonne Carlsson.

Sedan dess har arbetet pågått varje år med växlande omfattning, och här som i andra föreningar är ledarfrågan den mest brännande av alla. Bristande tid och ändrade familjeförhållanden gör, här som i alla andra föreningar, att någon av ledarna måste "hoppa av". Horreds Unga Örnar har dock varit i den lyckliga situationen att nya ledare ställt upp.

Styrelse för kommande verksamhetsåret valdes den 11 oktober 1979. Ordförande blev GERD JOHANSSON, sekreterare Bibi Pederassen, kassör Conny Reinsjö samt som ledamöter "utan portfölj" Kerstin Johansson, Inger Reinsjö och Bernt Lundgren.

I "skrivande stund" (den 10 dec. 1979) är medlemsantalet cirka 40 stycken, fördelade på pysselgrupper för de yngsta och schack, modellbygge, bridge, diskodans för de något äldre.

Lyckad hösttermin för Horredsörnarna

HORRED (VD) Unga Örnars avdelning i Horred har en fin hösttermin bakom sig. Den rapporten lämnar en av ledarna i Horredsavdelningen, Gerd Johansson. Inte minst gläds man åt att man har en fin uppslutning från föräldrarnas sida när det gäller att stödja verksamheten.

Avdelningen startade som bekant 1974 då man fick igång en bra verksamhet. Men sedan stagnerade verksamheten och låg till och med nere under ett par år. Nu har man emellertid fått igång verksamheten och nu räknar man 40-talet barn som medlemmar.

— Under hösten har vi haft fyra olika grupper igång med olika aktiviteter och till vårterminen hoppas vi kunna få med ytterligare någon ny grupp, säger Gerd Johansson.

Fredag 14 december 1979

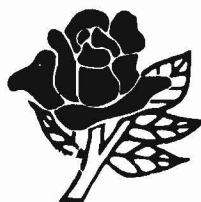
Den yngsta gruppen, som är mellan 3-6 år, har nyligen ägnat sig åt luciafirande till vilket barnens föräldrar också mötte upp. Här var det både lekar och julklappsutdelning och traktering med både lussekatter och pepparkakor.

På torsdagskvällen hade en annan av grupperna sin terminsavslutning och där bjöds i stort sett samma program som för avdelningens yngsta grupp.

RÖSTSIFFROR

Siffrorna omfattar valen från och med 1936 till och med 1976. För valen 1936 och 1940 har ingen uppdelning skett mellan de borgerliga partierna. Deras röst-siffror har således redovisats i klump. Någon redovisning av småpartiers röst-siffror har inte skett, enär dessa saknar betydelse. Således har kommunisterna fått endast ströröster i alla valen. Det bör dock antecknas att vid 1973 års val erhöll KDS 18 röster i Horred och 14 i Istorp. Vid 1976 års val hade dessa siffror reducerats till 12 respektive 5.

H O R R E D					I S T O R P				
ÅR	H(M)	BF(C)	FP	SOC-DEM	H(M)	BF(C)	FP	SOC-DEM	ÅR
1936				112				59	1936
1938	211	87	29	151	104	223	13	49	1938
1940				154				90	1940
1942	254	84	39	209	133	218	16	85	1942
1944	218	92	37	177	106	210	18	93	1944
1946	204	124	46	229	108	254	19	132	1946
1948	206	128	132	195	125	256	52	124	1948
1950	223	134	92	188	124	239	25	121	1950
1952	251	128	81	179	132	218	44	98	1952
1954	235	109	72	175	108	209	26	109	1954
1956	256	109	81	192	134	199	30	101	1956
Vårvalet									Vårvalet
1958	269	119	72	144	126	247	15	59	1958
Höstvalet									Höstvalet
1958	265	134	55	153	114	231	16	90	1858
1960	232	161	58	191	106	238	17	87	1960
1962	195	148	82	212	94	218	16	97	1962
1964	215	165	91	216	99	218	21	99	1964
1966	222	182	111	199	95	226	26	82	1966
1968	204	209	86	244	80	235	29	75	1968
1970	176	278	87	227	75	229	24	69	1970
1973	191	326	47	296	72	230	24	69	1973
1976	181	397	84	347	60	231	24	75	1976

(Röstsiſfror - fortsättning)

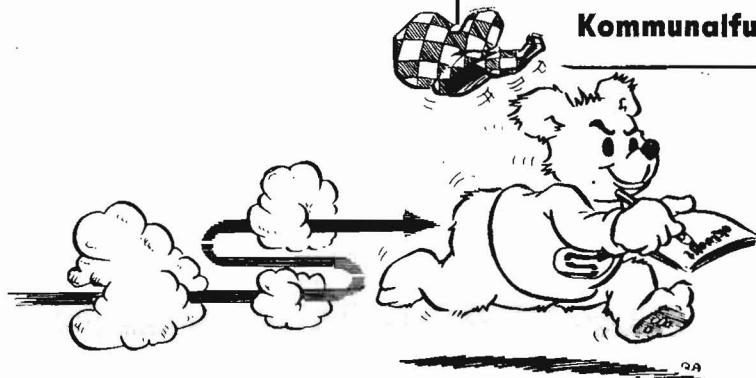
Ö X, N E V A L L A

ÅR	H(M)	BF(C)	FP	SOC-DEM
1936	--	--	--	45
1938	108	103	9	42
1940	--	--	--	41
1942	119	88	12	34
1944	100	95	17	61
1946	87	117	14	69
1948	111	95	20	107
1950	114	111	15	91
1952	114	105	13	67
1954	101	93	9	75
1956	122	91	18	69
Vårvalet				
1958	117	98	14	49
Höstvalet				
1958	109	110	6	59
1960	97	120	12	67
1962	93	114	7	68
1964	110	106	13	73
1966	93	114	23	70
1968	92	129	25	82
1870	64	140	26	76
1973	68	136	13	87
1976	69	147	11	82

Arbetarepartiet - 1950 Socialdemokraterna

Anders Skarin, målare, Hålan, Horred
Teodor Johansson, småbrukare, Lillakullen, Istorp
Knut Hansson, förman, Brännared, Öxnevalle
Nils Högström, textilarbetare, Soläng, Horred
Gunnar Petterson, snickare, Nysäter, Horred
Frank Dahlgren, småbrukare, Skogen, Istorp
Yngve Johansson, snickare, Dalabacken, Öxnevalle
Allan Ekberg, textilarbetare, Lidäng, Horred
Klas Bengtsson, målare, Broby, Istorp
Sven Edman, snickare, Harahulan, Horred
Allan Håvemark, vävare, Håås, Öxnevalle
Erik Axelsson, stationskarl, Stationen, Horred
Bertil Johansson, snickare, Töllebäck, Istorp
Erik Carlsson, verkmästare, Viskaslätt, Horred
Ake Johansson, föreståndare, Konsum, Horred
Torborg Samuelsson, sömmerska, Viskastrand, Öxnevalle
Karl-Erik Andersson, jordbruksarb., Fagerhult, Istorp
Per Gustavsson, trädgårdsarb., Långaredsmossen, Horred
Ivar Andersson, murare, Tvåbäck, Horred
Johan Isberg, vägarbetare, Lersik, Öxnevalle
Göran Dalenbäck, fabriksarb., Dala Istorp
Sigfrid Nilsson, stationskarl, Stationen, Horred
Axel Johansson, banarbetare, Framnäs, Horred
Bror Johansson, mättningsman, Parkudden, Öxnevalle
Gunnar Andersson, grovarbetare, Villan Istorp
John Lindgren, grovarbetare, Nyhem, Horred
Arne Börjesson, snickare, Bygdegården, Horred
Gösta Lund, vägarbetare, Aplagården, Öxnevalle
Gustav Johansson, småbrukare, Dalslund, Istorp
Bror Claesson, textilarbetare, Nysäter, Horred
Gustav Börjesson, sågverksarbetare, Ellnsgårde, Horred
Karl Johansson, lantbrukare, Prästhagen, Öxnevalle
Allan Klasson, banarbetare, Ekarebo, Istorp
Ivar Johansson, banarbetare, Anneberg, Horred
Per Sandlund, byggnadsarbetare, Enet, Öxnevalle

Kommunalfullmäktigeval

--Och så

Rusar

Vi

Vidare

SAMMANSLAGNINGEN

av arbetarekommunerna.

1951 sammanslogs de tre borgerliga kommunerna Istorp, Horred och Öxnevalle. Mera i förbigående framfördes då tanken att även sammanslå de tre arbetarekommunerna. Detta väckte föga anklag ut i bygderna och några påtryckningar från parti eller distriktsstyrelse förekom inte. Men nog stod det klart för de flesta, att en sammanslagning måste komma till stånd förr eller senare av praktiska skäl. Förståndigt nog ansågs det dock att en sådan borde mogna fram inom de berörda organisationerna. Det hade knappast varit lyckligt om en sammanslagning kommit till stånd på direktiv uppifrån. Det skulle heller inte dröja så många år, innan det stod klart för de aktiva partiarbetarna ute i bygderna, att en sammanslagning av arbetarekommunerna till en i varje borgerlig kommun skulle vara ändamålsenlig. För horreds del var steget inte svårt att ta. Verksamheten i de tre arbetarekommunerna var inte vad den borde vara. Något måste göras för att förbättra sammanhållningen och slagkraften. Till detta kom också att ledningen för partidistriktet rekommenderade en sammanslagning.

1958 dominerades den politiska debatten helt av pensionsfråga (ATP). Den 18 mars skedde sammanslagningen vid ett möte i Bygdegården. Partidistriktet företrädades av Hjördis Hörnlund och ombudsman Sven Karlsson. Ordförande i den nya, av tre små arbetarkommunerna sammanslagna arbetarekommunen blev FRANK DAHLGREN; sekreterare Nils Högström och kassör Lennart Lundin. Övriga i styrelsen blev Erik Axelsson, Bertil Lönn, Per Sandlund och Ingvar Johansson.

Förutsättningarna för partiarbetet var till en början inte de bästa. Vi kom att hamna mitt uppe i ATP-striden och vi hade svårigheter att "nä ut" till väljarna. Det mest beklagliga var det motstånd som mötte oss på arbetsplatserna. Av röstsiffrorna vid valet den 1 juni kunde man alltför tydligt utläsa, att jobbarna på arbetsplatserna i stor utsträckning röstade borgerligt. I Horreds valdistrikt var Högern största parti med 45 % av de avgivna rösterna. Säkerligen var en stor del av dessa arbetareröster. Härtill kom att arbetarekommunens ekonomi var dålig. Något som helst ekonomiskt stöd från fackföreningarna var då inte att tänka på. Det ringa intresset för vår verksamhet var minst av allt uppmuntrande. Vid kommunalvalet i september lyckades vi visserligen återvinna en några av de förlorade rösterna från vårvalet men vi förlorade ändå två mandat i fullmäktige, vilket inte var oväntat. Hade vårvalets siffror legat till grund vid mandatfördelningen, hade förlusten blivit tre mandat. Motgången i bägge valen var bitter.

Andra tider skulle dock stå. År 1960 rustades det väder för val till riksdagens andra kammare och detta skulle komma att ändra på den politiska bilden i landet. Högerpartiet gick hårt ut i striden. Ett genomförande av deras valprogram skulle betygt social nedrustning. Detta gjorde att många hittills politiskt liknöjda vaknade upp. Följden blev ett mycket livligt valdeltagande. Det häftiga stormangreppet från Högern slogs eftertryckligt tillbaka, och de våra stod ännu en gång som valets segerherrar.

1962 blev det byte på ordförandeposten i arbetarekommunen, Stig Edman övertog klubban vid årsmötet. Detta var ett gott val. Stig tillhörde den yngre generationen och han hade god kontakt med jobbarna på verkstadsgolven. Årets kommunalval blev likaså ett stort segerval för socialdemokraterna. I landet i sin helhet fick vi mer än 50 % av rösterna. I Horreds valdistrikt blev valutgången smått historisk, eftersom vi för första gången blev största partiet. Vi vann också ett mandat i fullmäktige och det var ytterst nära att vi skulle ha erövat ett till. Bara tre röster fattades!

Sextiotalet blev ett bra decennium för arbetarekommunen med en tidvis livlig verksamhet, även om man kan tycka att de aktivas skara borde varit lite större. Uppslutningen från de yngres sida var inte vad den borde ha varit.

1970 var ett betydelsefullt år för arbetarrörelsen i Horred. Nu stod en ny och mera omfattande kommunreform för dörren. Horreds kommun skulle införlivas i den nybildade MARKS KOMMUN. Men vi skall inte fördjupa oss i allt arbete som föregick denna genomgripande reform. Inte heller skall klokheden i reformen ifrågasättas. En följd blev dock att många kommunala förtroendemen blev friställda och att avståndet mellan "fotfolket" och de styrande kom att öka på ett betänkligt sätt. På längre sikt kan detta bli till skada för vår demokrati. För arbetarkommunens del innebar kommunsammanslagningen endast, att den bytte namn till HORREDS SOCIALDEMOKRATISKA FÖRENING, med anslutning till Marks arbetarekommun. Detta skedde vid årsmötet 1971. Stig Edman hade då tillträtt en ombudsmannabefattning i Södermanland varför ny ordförande måste väljas. Det blev Kjell Hugoson som fick förtroendet att övertaga ordförandeklubban. Detta var ett gott val! Under Kjells ledning har föreningen bedrivit en aktiv och gagnande verksamhet. Medlemsantalet har stigit och röstsiffrorna ökat under 70-talet.

L Ä S T I P S:

FLOOD, HULDA: Den socialdemokratiska kvinnorörelse i Sverige.

FRÅN PALM till PALME: Den svenska socialdemokratis program 1882-1960. Stockholm 1972.

GUNNARSSON, GUNNAR: Arbetarrörelsens krönika i ord och bild. 1970

KLOCKARE, SIGURD: Svenska revolutionen 1917-1918. Stockholm 1867

LEWIN, LEIF: Planhushållningsdebatten. Stockholm 1967.

LINDBOM, TAGE: Den socialdemokratiska ungdomsrörelsen i Sverige: en historik Stockholm 1945.

LINDGREN, JOHN: Det socialdemokratiska partiets uppkomst i Sverige 1881-1889. Stockh. 1927.

LINDHAGEN, JAN: Socialdemokratis program. Stockholm 1972-1974. 2 delar. I rörelsens tid och Bolsjevikstriden.

PETERSSON, C G: Ungdom och politik: en studie av Sveriges socialdemokratiska Ungdomsförbund. Stockholm, 1875.

SCHILLER, BERNT: Storstrejken 1909: förhistoria och orsaker. Göteborg, 1967.

SVENSK arbetarrörelse i ord o bild, 1881-1955. Stockholm, 1956.

UNGA, NILS: Socialdemokratin och arbetslöshetsfrågan 1912-1934: framväxten av den "nya" arbetslöshetspolitiken. Stockholm, 1976.

NÅGRA SVENSKA ARBETARSKILDRINGAR

AHLIN, LARS: Tådd med manifestet. Stockholm 1943.

FRIDEGÅRD, JAN: Lars Hård, m fl. Stockholm 1935-1936

FRIDELL, FOLKE: Död mans Hand m fl. Stockholm, 1946-1948.

JOHANSSON, ERIK: Fabriksmänniskan. Göteborg, 1976.

KJELLGREN, JOSEF: Människor kring en tro. Stockholm 1935.

LO-JOHANSSON, IVAR: Statarna 1 - 2. Stockholm 1950.

MARTINSSON, MOA: Mor gifter sig m fl Stockholm 1936

OLJELUND, IVAN: Det hände på Kungsholmen m fl. Stockholm, 1951.

RAGNERSTAM, BUNNY. Innan dagen gryr, m fl. Stockholm, 1974-1978.

SANDEL, MARIA: Virveln. Stockholm 1975.

STRÖM, FREDRIK: Rebellerna 1 - 5. Stockholm, 1930 - 1936. Del 1 - 2 nyutgåva 1978.

WERNSTRÖM, Sven: Trälarnas döttrar. Stockholm 1975

ÜSTMAN, KARL: Stabbläggare och andra noveller. Stockholm, 1976.

===0===

P Å D I T T B I B L I O T E K K A N D U F Å T I P S P Å B Ö C K E R .

SVERIGES SOCIALDEMOKRATISKA ARBETAREPARTIS HISTORIA I ÅRTAL

- 1848 Per Götrek utger en svensk upplaga av Kommunistiska manifestet av Marx och Engels.
- 1879 Sågverksarbetarna i Sundsvall strejkar. Polis och militär slår ned strejken.
- 1880-talet Fackliga och politiska föreningar börjar att bildas.
- 1881 August Palm återkommer från Tyskland och håller i Malmö det första föredraget om socialism.
- 1885 Social-Demokraten börjar utkomma.
- 1886—1889 Många socialister åtalas och fängslas för kritik av samhället.
- 1889 Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti bildas av fackföreningar och lokala politiska organisationer. Socialistiska Internationalen beslutar att första maj ska firas som den internationella arbetarrörelsens högtidsdag. Huvudkrav: allmän rösträtt, 8-timmars normalarbetsdag, nedrustning.
- 1890 Första maj firas för första gången i Sverige.
- 1893 I Malmö invigs landets första Folkets hus och Folkets park.
- 1893 o 1896 Folkriktsdagar ordnas av liberaler och socialdemokrater för rösträttskravet.
- 1897 Det första partiprogrammet antas.
- 1898 Landsorganisationen bildas.
- 1902 Politisk storstrejk för allmän rösträtt. Första socialdemokratiska riksdagsgruppen.
- 1903 Nytt socialdemokratiskt ungdomsförbund bildas då det gamla blivit anarkistiskt.
- 1907 Första kvinnokonferensen.
- 1908 Ungdomsförbundet blir allt mer oppositionellt mot partiet. Utger tidningen Stormklockan.
- 1909 Storlockout — storstrejk. Nederlag för fackföreningsrörelsen.
- 1912 Arbetarnas bildningsförbund (ABF) bildas.
- 1914 Bondelåget uppvaktar kungen. Stockholms arbetare svarar med ett arbetartåg.
- 1917 Hungerdemonstrationer. Ungdomsförbundet bryter med partiet och bildar Socialdemokratiska Vänsterpartiet. Ett nytt ungdomsförbund bildas, SSU, och utger tidningen Frihet. Socialdemokrater ingår för första gången i en regering.
- 1918—1920 Allmän rösträtt införs.
- 1919 Provisorisk lag om 8-timmarsdag.
- 1920 Nytt partiprogram understryker partiets roll i kommunerna. Den första socialdemokratiska regeringen. Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund bildas. Gift kvinna blir myndig.
- 1920-talet Minoritetsregeringarnas tid.
- 1928 Lagen om kollektivavtal och arbetsdomstol. Starka protester från fackföreningsrörelsen. Socialdemokraternas vinst vid valet. Effektiv skrämselpropaganda från högerhåll (Kosackvalet).
- 1929 Broderskapsrörelsen bildas.
- 1930 Unga Örnar bildas.
- 1931 Ekonomisk kris, arbetslöshet, strejk i Ådalen — fem arbetare dödas av militären.
- 1932 Stor socialdemokratisk valseger.
- 1933—1936 Flera stora sociala reformer: arbetslöshetsförsäkring, egnahemslån, folkpensioner, familjereformer och kraftiga åtgärder mot arbetslösheten.
- 1938 Första Maj blir helgdag, 12 dagars semester. Det första huvudavtalet mellan LO och SAF undertecknas (Saltsjöbadsavtalet).
- 1939 Samlingsregering bildas med Per Albin Hansson som statsminister.
- 1940 Socialdemokratin vinner sin största valseger.
- 1944 Arbetarrörelsens efterkrigsprogram (de 27 punkterna).
- 1945 Samlingsregeringen avgår — socialdemokratisk regering.
- 1948 Stor borgerlig offensiv, planhushållningsdebatt.
- 1951 Lag om tre veckors semester.
- 1951—1957 Koalitionsregering med bondeförbundet.
- 1959 Lag om allmän tjänstepension (ATP).
- 1965 Lag om fyra veckors semester.
- 1974—1976 Arbetsmarknadslagar: arbetarskyddslag, anställningstrygghetslag, förtroendemannalag, främjandelag, studieledighetslag, medbestämmandelag.
- 1976 Valnederlag — förlust av regeringsmakten.
- 1978 Lag om fem veckors semester.

KLASSAMHÄLLET

"Jag försäkrar er, mina damer, att det här redan är olidligt, sade snickaren. Och det kommer en dag, då det blir än värre, men då, då komma vi ner från Vita bergen, från Skinnarviksbergen, från Tyskbagarbergen, och vi komma med stort dån som ett vattenfall, och vi ska begära igen våra sängar. Begära? Nej, tal och ni ska få ligga på hyvelbänkar, som jag har fått och ni ska få äta potatis, så att era mager ska stå som trumskinn, alldeles som om ni gått igenom vattenprovet som vi..."

(Strindberg: Röda rummet, 1879)

SÅDANT DET VAR